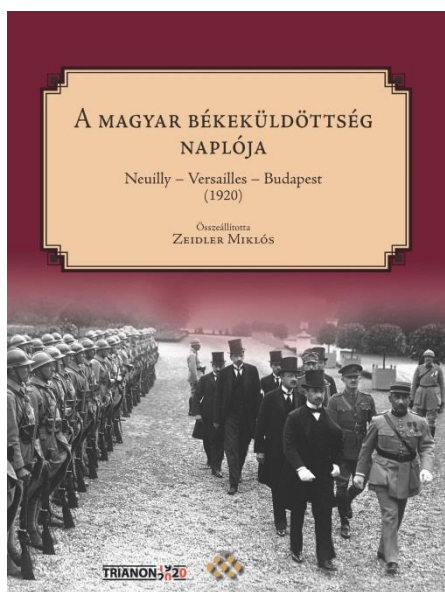

A magyar békeküldöttség naplója. Összeállította: Zeidler Miklós.
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet,
Budapest, 2017.

Az I. világháború történetét a történészek már számtalanszor papírra vetették és elemezték, a Párizs környéki békék is gyakran szerepelnek a korszakról szóló szakirodalomban. 1920-ra véget értek a béketárgyalások, és minden ország számára világossá vált, hogy a „nagyok” mindent eldöntöttek, és a kis, vesztes országok kvázi áldozatukká váltak. Lehetne elemezni azt, hogy milyen problémák merültek fel a Párizs környéki békerendszerrel kapcsolatban, de a recenzált mű elsődleges célja nem ez volt. Zeidler Miklós igyekezett az alapjaiban már gyakran kutatott témát újszerűen

megközelíteni. Célja ezúttal nem a Párizs környéki békék tényszerű leírása és az esetleges problémák felvetése volt, inkább egy szűkebb horizont kialakítása, amelyben a magyar delegáció, mint kvázi központi cselekvő került előtérbe. Mindez – véleményem szerint – sokkal inkább szolgálja a megértést és a hiányzó ismeretanyagok pótlását, mint az események újbóli leírása. A munka önálló kötetként jelent meg, nem csatlakozva egyetlen szakmai jellegű folyóirathoz, tanulmánykötethez sem, így vélhetően az olvasói célközönség sem feltétlenül szakmabeliekből áll majd, a laikus érdeklődők is segítséget kaphatnak a „trianoni trauma” tisztázásához.

A magyar békeküldöttség naplója a magyar békedelegáció 1920-as tevékenységét mutatja be. A magyar delegáció későn érkezett a békekongresszusra, így szavuk és véleményük már csak formális volt, komoly eredményre nem juthattak. Főként emiatt 1920 májusában Apponyi Albert bejelentette a delegáció lemondását, ezzel mintegy elfogadva a trianoni békeszerződés pontjait. 1920. június 4-én a versaillesi Nagy Trianon kastélyban sor került a béke aláírására. Az 1920. januártól júniusig tartó öt hónap döntötte el Magyarország két világháború közötti sorsát. Ennek az

öt hónapnak a tevékenységét mutatja be a kötet. Zeidler Miklós forrásként a békedelegáció hivatalos naplóját használja, amelyet Csáky István gróf vezetett, így a szakirodalmakban, vagy a hivatkozások során olykor „Csáky-napló” néven is fel tűnik. Zeidler Miklós a kötetben a teljesség igényével mutatja be a naplót, amely azon túl, hogy a napi megbeszélések pontjait rögzíti, egyéb visszaemlékezéseket, iratokat is tartalmaz. Elemzése a delegáció tevékenységének nyomon követéséhez is fontos. A kötet első nagyobb szerkezeti egységének tárgya a magyar békedelegáció tevékenysége. Ezen belül kitér az előzményekre, arra, hogy milyen körülmények között vált vesztes országgá Magyarország (az Osztrák-Magyar Monarchia összeomlása, a Forradalmi Kormányzótanács megalakulása stb.), illetve, hogy a delegáció tagjai milyen feladatokat láttak el Párizsban, és hogyan került sor a béke aláírására. A második – legnagyobb – szerkezeti egységben láthatjuk részleteiben a naplót. A Csáky-naplón túlmenően újabb forrás került a kutatók kezébe, mégpedig a Wettstein János¹ hagyatékából kikerülő jegyzékek gyűjteménye. Így a két napló egymást kiegészítve nyújt teljes képet az olvasó számára a magyar delegáció tevékenységéről. Eltéréseik vizsgálata adja a hivatalos és a politikai napló elkülönítésének alapját. A fő eltérést a „nyíltság” hiánya vagy megléte jelenti. A Wettstein-napló szűk, zárt kör számára íródott, teljesen kizárva a

nyilvánosságot, míg a Csáky-napló hivatalos naplóként szolgált, és szélesebb körben is elérhető volt. A két napló együttes vizsgálatát szerkezetileg úgy oldották meg, hogy a lapok felső részét képezi a Wettstein-napló szövege, míg alá a Csáky-napló odaillo tartalmi része került. A napló(k) az elsődlegesek, de ezen túl egyéb dokumentumok is helyet kaptak a kötetben. A jobb megértést más jegyzékekből vett szövegek betoldása segíti. A kiegészítésül szolgáló iratokról Zeidler Miklós a következőket írja: „Jobb oldalon a napi bejegyzésekhez dátum és/vagy téma szerint kapcsolódó egyéb források kapnak helyet. Ezek a delegáció és a kormányzat tevékenységét, a magyarországi közhangulatot vagy a világpolitika releváns eseményeit illusztrálják – magyar és külföldi diplomáciai iratoktól (angolból, franciából, németből, olaszból és latinból fordítva), minisztertanácsi jegyzőkönyveken, magánnaplókön, magánleveleken, visszaemlékezéseken és újságcikkeken át karikatúrákig és fényképekig.” (11–12. lap).

A munka teljességre irányuló törekvését tehát a naplókön túl egyéb írásos dokumentumok is szolgálják. A szerkesztő a levéltári forrásokon túl felhasználta a szakirodalmi munkák köztörténeti háttérre, az eseménytörténet különböző szempontú leírásaira vonatkozó megállapításait is, de eközben nem kívánta értékelni és/vagy újra gondolni ezeket a műveket. A hivatkozások célja nem e munkák újraértelmezése,

hanem beillesztésük a magyar békedelegáció történeti narratívájába.

A kötet tudományos eredményeit tekintve fontos munka. A magyar békedelegáció tevékenységének szakirodalmi dokumentációja eddig szegényes volt. Azt tudni lehetett, hogy kik voltak a tagjai, milyen céllal utaztak ki, és az is már szinte axióma, hogy túl későn érkeztek és sikertelenül távoztak. Viszont tevékenységük mélyebb szintű értelmezése mindeddig elmaradt. A kötetből olyan képet kapunk a békedelegáció tevékenységéről, amely világossá teszi az ok-okozati viszonyokat, vagyis azt, hogy hogyan jutott el a magyar békedelegáció a lemondásig, és a béke aláírásáig. A kötet mindössze öt hónap eseménysorát öleli fel, arról viszont annál részletesebb leírást ad. A naplók olvasásával nem csupán a politika/külpolitika alakításába kapunk betekintést – számos új ismerettel gazdagodva – hanem egyéb, hétköznapi dolgokat is megtudhatunk (ld: Magyar népdalestély – tréfás műsor est „programja” a Chateau de Madridban, részletek 1920. február 8.)

A trianoni béke ügye a mai napig vitákat gerjeszt. Ez a kötet gondos megszerkesztettségével, pontos forrásközlésével elősegítheti a tisztánlátást, és a magyar békedelegáció tevékenységének mintaszerű átte-

kintésével érthetőbbé teheti az 1920. június 4-én történteket. Mélán vélhetjük úgy, hogy eredményei a következőkben szerves részét fogják képezni a téma szakirodalmának, módszere, a naplók tényszerű közlése és elemzése pedig a szakmában laikus, de a téma iránt érdeklődő olvasók számára is érdekessé teszi.

Uzonyi Anita

történész, PhD hallgató,
Debreceni Egyetem

A recenzió Az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-17-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült.

¹Wettstein János 1887-ben született Budapesten és 1972-ben halt meg Svájcban. Diplomataként tevékenykedett, de hosszú út vezetett pályája csúcspontjáig. Budapesten, Párizsban, Oxfordban tanult, 1911-ben jogi doktorátust szerzett. Közigazgatási gyakoronokként, aljegyzőként kezdte pályafutását, majd 1913-ban diplomáciai vizsgát tett. 1910-től 1921-ig a párizsi, 1921-től 1923-ig a hágai magyar követség ügyvivője volt, 1923–1925 között a magyar külügyminisztérium kabinetfőnöke. A következő éveket diplomáciai követi megbízásokkal töltötte (Prága, Bern). A II. világháború végét Svájcban élte meg, Locarnoban halt meg.

In.

<http://lexikon.katolikus.hu/W/Wettstein.html> (letöltés: 2018. 02. 26.)